

yer ve gök

FOTOĞRAFLAR: ÇAĞAN ŞEKERCİOĞLU

Karabatak (*Phalacrocorax carbo*)

KUŞ TURİZMİ

Rekor Gözlem

Biyotematur'un düzenlediği turda 274 farklı kuş türü gözlenerek bir rekor kırıldı. ABD, İngiltere ve Kanada'dan gelen tecrübeli katılımcılar toplam 24 il gezdi ve 274 kuş türü gözlemledi. Yaklaşık üç haftada ulaşılan bu sayı,

Türkiye'de şimdiye kadar kaydedilmiş tüm kuş türlerinin yüzde 60'ını ve her yıl düzenli olarak görülen türlerin yüzde 75'ini oluşturuyor. Stanford Üniversitesi Çevre Bilimleri Merkezi'nden Dr. Çağan Hakkı Şekercioğlu'nun tasarlayıp, Soner Bekir'le beraber yönettiği tur 27 Mayıs-19 Haziran 2005 tarihleri arasında gerçekleşti. Doğa turizminin en hızlı büyüyen dalı olan kuş gözlemciliği, büyük bir ekonomik potansiyele sahip. Kuşlar açısından Avrupa'nın en zengin ülkesi

olan Türkiye'de de kuş gözlemciliği son beş yılda hızla arttı. Doğa Derneği ve birçok yerel kuş gözlem topluluğunun çabaları bu artışın destekçileri oldu.

Gece balıkçılı (*Nycticorax nycticorax*)

Kuş Gözlem Turizmi

KENDİ
BELGESELİNİ
YAŞA

Çağan Şekercioğlu ve Soner Bekir'in koordinatörlüğünde gerçekleştirilen Türkiye'nin ilk kuş gözlem turuna ABD, Kanada ve İngiltere'den sekiz kuş gözlemcisi katıldı. Turda 275 kuş türü görülürken, ülke ekonomisine 30 bin dolarlık bir katkı sağlandı.

YAZI: Çağan ŞEKERCİOĞLU *

Uluslararası Ekoturizm Örgütü, ekoturizmi “çevrenin korunduğu doğal alanlara yapılan ve yerel halkın ekonomik düzeyini geliştiren sorumlu gezi” olarak tanımlıyor. İdeal koşullar altında ekoturizm, sürdürülebilir kazanç sağlayan ve doğal alanların

korunmasını teşvik eden, düşük etkili (çevresel ve sosyal), düşük yatırım gerektiren ve de yerel halkça sahiplenilen bir faaliyettir. Ekoturizmin esas amacına ulaşabilmesi için, doğa turunun gerçekleştiği ülke halkına ve o ülkenin doğal yapısının korunmasına mümkün olduğu kadar çok gelir bırakması gerekir. Bozulmamış ortamlarda doğal tecrübeleri ön plana çıkaran ekoturizm, normal turizme göre daha az maddi yatırım gerektirmekte, doğal ve kültürel tahribin önüne geçmektedir ve uzmanlık istediğinden kâr marjı yüksek olmaktadır. Bunların yanında ekoturizm, Artvin, Kars, Muş, Rize, Urfa ve Van gibi fazla turist alınmayan ama doğası zengin illerimiz için önemli bir gelir kaynağı olabilir ve yerel halka doğayı korumanın ekonomik faydasını gösterebilir.

İyi eğitilmiş ve yüksek gelir seviyeli kuş gözlemcileri sayesinde kuş gözlemciliği, dünya çapında ekoturizmin en hızlı büyüyen dalıdır ve büyük bir ekonomik potansiyele sahiptir. Örneğin ABD'li kuş gözlemcileri, sadece 2000 yılındaki kuş gözlem seyahat masrafları için 7.6 milyar dolar harcamışlardır. Teksas'ın küçük bir kasabası, altı haftalık kuş göçü sezonunda kuşçulardan 2 milyon dolar kazanmakta ve İngiltere'de yılda bir defa düzenlenen Rutland Water kuş gözlem festivalinin üç günlük kazancı 3 milyon poundu bulmaktadır. Ülkemizde de kuş gözlemciliği, Doğa Derneği ve birçok yerel

ÇAĞAN ŞEKERCİOĞLU

Ekoturizm sayesinde, kitle turizminin doğa ve kültür üzerindeki olumsuz etkileri azalarak yerel halkın ekonomisine katkı artıyor. Birecik bozkırlarına giden turistler ve yerel rehberleri Ahmet Demir ile birlikte çöl koşarı arıyorlar.

kuş gözlem topluluğunun çabaları sayesinde son beş yılda hızla artmıştır. Yine de daha katedilecek çok yol var. ABD ve Avrupa'da milyonlarla ölçülen kuş gözlemcisi sayısı ülkemizde hâlâ bine ulaşmadı. Türkiye, Avrupa'nın kuşlar açısından en zengin ülkesi olmasına ve yıllardır yabancı kuş gözlem şirketlerinin ülkemize birçok tur getirmesine rağmen, bu yıla kadar Türkiye çıkışlı bir kuş gözlem turu gerçekleştirilmemişti.

Türkiye'nin önde gelen kuş gözlemcilerinden Soner Bekir'le beraber yönettiğimiz ülkemizin ilk kuş gözlem turu, 27 Mayıs-19 Haziran 2005 tarihleri arasında Biyotematur desteği ile gerçekleşti. TEMA'nın başkanı Nihat Gökyiğit'in teşvikiyle Eylül 2003'de planlanlamaya başladığım bu tur, Türkiye'de gerçekleşmiş en kapsamlı ve kâr amacı gütmeyen ilk kuş gözlem turu olarak da tarihe geçti. Her ne kadar kâr amacı güden yabancı turlar da ülke ekonomisine katkıda bulunsalar da kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütlerinin düzenlediği turların, özellikle yerel halka daha fazla yararı olmaktadır.

Tura ABD, İngiltere ve Kanada'dan katılan sekiz kuşçu, Türkiye ekonomisine ve TEMA'nın çevre programlarına toplamda yaklaşık 30 bin dolarlık katkıda bulundu. Urfa-Antep-Osmaniye-Maraş-Adana-Mersin-Antalya-Konya-Niğde-Nevşehir-Kırşehir-Ankara-Trabzon-Rize-Erzurum-Arda-

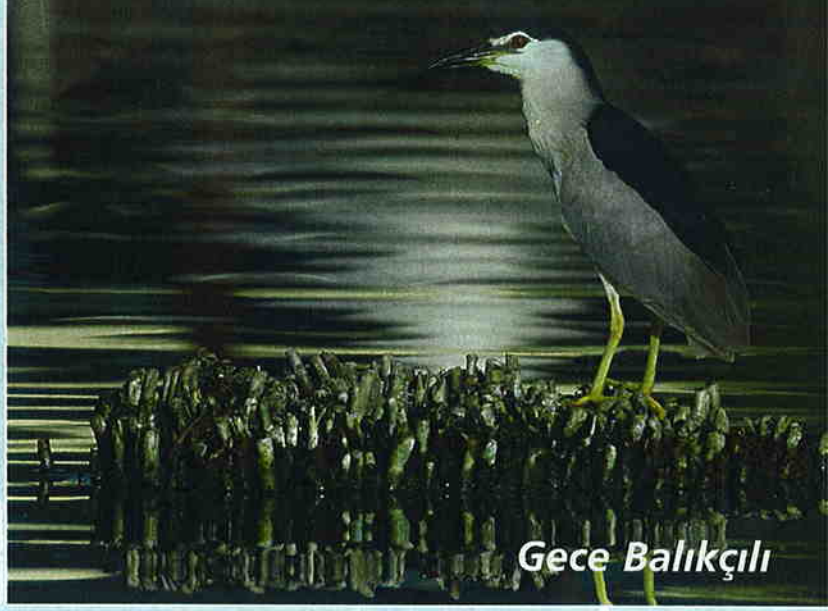
han-Kars-Iğdır-Doğubeyazıt-Ağrı-Muş-Bitlis-Van güzergâhını izleyen tur katılımcıları, Türkiye'nin doğal ve kültürel çeşitliliğinden çok etkilendiler. Toplam 100'den fazla ülkeye gitmiş, dünya kuşlarının yüzde 60'ından fazlasını görmüş olan ve dünyanın en tecrübelilerinden olan kuşçuların her biri, buna rağmen daha önce görmediği 50 ila 100 türü görmeyi başardı. Türkiye'nin bu kadar zengin olacağını beklemediklerini söyleyen kuş gözlemcileri, gittikleri tüm ülkeler arasında Türkiye'nin tür çeşitliliği bakımından baş sıralarda olduğunu belirttiler.

Urfa'nın bozkırlarından Antalya'nın ormanlarına, Kaçkar Dağları'nın alpin çayırlarından Van Gölü sazlıklarına kadar Türkiye'nin en güzel doğal ortamlarını karış karış gezen kuşçular, bu maceralı turda gözlenen 275 tür kuşla da Türkiye kuş gözlem turu rekorunu kırdı. Yaklaşık üç haftada ulaşılan bu sayı, Türkiye'de şimdiye kadar kaydedilmiş tüm kuş türlerinin yüzde 60'ını ve her yıl düzenli olarak görülen türlerin yüzde 75'ini oluşturuyor. Yaklaşık 20 türün sadece kışın görüldüğü de göz önüne alınırsa, bu rakamın önemi daha iyi anlaşılabilir. Tabii böyle bir sayıya ulaşabilmek, tipik bir tatil programından çok askeri bir disiplini gerektirdi. Her gün sabah 4'de yapılan kahvaltudan sonra 4:30 ila 5 arasında araziye çıkılarak akşam 19-20'ye kadar kuş gözlemi yapıldı. Niğde-Aladağlar'ın zirvelerinde yaşayan ve sadece gün

doğarken görülebilen Urkeklik kuşlarını izleyebilmek için sabah 3'de kalkılıp, 1.5 saat traktör römorkunda dağa çıkıldı. Bu yoğun tempoyu hafifletmek için katılımcılar bazı günler 1-2 saatlik öğle uykusu ile dinlendirildi ve haftada bir gün sabah 7'ye kadar uyumalarına izin verildi. Hiçbir katılımcı, sabah araziye çıkmayıp uyuma seçeneklerini kullanmadı. Bu tutkuları sayesinde herkes, çöl koşarı, doğu alameceği, doğu kamışçını, doğu kirazkuşu, duvar tırnaşkuşu, huş tavuğu, Kafkas çivgını, kızıl kuyrukkakan, sakallı akbaba, sürmeli kumkuşu, telli turna, tepeli pelikan, sarıbacak, toy ve urkeklik gibi Türkiye'nin en ender ve en güzel kuşlarını, Mustafa Sarı ve Hasan Şafak gibi tecrübeli yerel rehberlerin de yardımlarıyla üç haftada görmeyi başardı.

Kuş gözlemcileri, kuşları doğal ortamlarında görmek isteyen, düşük çevresel etkileri olan, genellikle eğitilmiş ve yüksek gelirli insanlar olduklarından, kuş gözlemciliği ekoturizmin çok ümit verici bir dalıdır. Diğer ekoturizm çeşitleriyle karşılaştırıldığında, kuş gözlemciliği, yerel halka ekonomik katkı sağlaması, yerel halkın biyoçeşitlilik hakkında bilgilendirilmesini ve doğal alanlarını koruması için teşvik edilmesinde en çok potansiyele sahip olanıdır. Devlet, sivil toplum kuruluşları ve kuş gözlem turizmi yapan şirketler, kuş gözlemciliğinin tanıtımı ve eğitimine öncelik vermektedir. Bu kuruluşlar, kuş gözlemciliğinin kırsal kesimdeki insanlara ve yerel derneklere daha çok

Gece Balıkçılı

katkıda bulunması için de yoğun bir çaba göstermektedir.

Türkiye'nin ilk kuş gözlem turu, ülkemizde de profesyonel kuş gözlem turlarını gerçekleştirebilecek organizasyon ve uzmanlığın olduğunu başarıyla göstermiştir. Ne mutlu ki Doğa Derneği de önümüzdeki yıl için yeni kuş gözlem turları planlamaktadır. Ümidimiz Türkiye çıkışlı kuş gözlem turlarının hızla artması, ülke ekonomisine, yerel halka ve de doğal zenginliği olan bölgelerimize kaynak yaratması, gereken koruma bilincini hızla geliştirmesidir ■

Kuş gözlemi sırasında doğaya ve ekolojik dengeye saygı temel prensip. Ülkemizde üreyen balıklı türleri arasında yer alan gece balıklı ağaçlar üzerinde, koloniler halinde yuvalanır. Kuşların yuvalarına gözlem amacı ile dahi olsa yaklaşılmamalı ve kuşlar rahatsız edilmemelidir.

(*) DR. ÇAĞAN ŞEKERCİOĞLU

STANFORD ÜNİVERSİTESİ, BİYOLOJİ BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

Kuş Gözlemciliğinin Olumlu Etkileri	Kuş Gözlemciliğinin Olumsuz Etkileri	İdeal Kuş Gözlemcilik İçin Tavsiyeler
<ul style="list-style-type: none"> • Kuş çeşitliliği ve yerel kazanç arasında bir bağlantı • Yaban hayatını korumak için ekonomik bir teşvik • Kitle turizmi ile karşılaştırıldığında doğal alanlar ve kaynaklar üzerine az etki, daha çok kazanç • Özgün kuş türlerinin yerel kontrolü arttırması • Billinen turizm bölgeleri dışına ziyaretler • Arzu edilen türler sayesinde korunmayan alanların korunması • Yerel doğal tarih bilgisinin değerlendirilmesi • Yerel rehberlerin eğitimi ve istihdamı • Kuşları korumak için gelir elde edilmesi • Ornitoloji bilimine yapılan katkı 	<ul style="list-style-type: none"> • Çok yaklaşarak ve aşırı kuş sesi çalarak kuşların rahatsız edilmesi • Bazı durumlarda yuvaların aşırı taciz edilmesi • Nadir ya da tehlike altından türlerin rahatsız edilmesi • Ziyaret nedenli kirlenme ve habitat (yaşam ortamı) yok olması • Gelirin çoğunun yerel halka kalmaması • Turizmle bağlantılı olarak kültürel bozulma <p><i>Daha detaylı bilgi ve kaynakça için: Çağan H. Şekercioğlu, 2002. Impacts of bird-watching on human and avian communities. Environmental Conservation 29: 282-289. http://www.stanford.edu/~cagan/main.html Kuş Gözlemciliğinin İnsanlar ve Kuşlar İçin Önemi. Çev, Önder Cirik, Doğa Derneği, onder.cirik@dogaderneği.org www.naturalphotos.com, www.turkisbirding.com</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Etik kuşçuluğa bağlı kalmak ve etik kuşçulukta ısrarcı olmak • Yuvalardan ve genç bireylerden uzak dur • Tehlike altındaki ve nadir türlere karşı çok dikkat göstermek • Bir kuş seni fark edince daha fazla yaklaşmamak • Kurulmuş olan yollara, patikalara ve yürüyüş parkurlarına bağlı kalmak • Gözlem ve fotoğraf için teleskop kullanmak • Yerel halkı kuşlar ve ekonomik faydaları konularında eğitmek • Yerel ve az etkili girişimleri desteklemek • Kuş koruma konusunda çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarına katkıda bulunmak

AYLIK COĞRAFYA VE

KEŞİF DERGİSİ

ATLAS

150. SAYI

İKİ POSTER

- 150 KAPAK
- 150 FOTOĞRAF
- ZEUGMA'NIN HAYALLERİ

KAMÇATKA ŞEYTANLA BULUŞMA KLUÇOVSKOY VOLKANI

ZEUGMA
ZİGANA DAĞLARI
BREZİLYA KIYILARI
İŞÇİ FİLLER

Ey Türk Gençliği!
Tedirgin, Umutlu, Düşünceli

KKTC Fiyatı: 6.75 YTL (6.750.000 TL)

150
SAYI

ISSN 1300-5901

Sayı: 150 - Eylül 2005

Fiyatı 5.50 YTL / (5.500.000 TL)

112569 NO: 2005/09